

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра публічного управління та адміністрування

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Управління персоналом

освітньо-професійна програма Насінництво та насіннізнавство
спеціальність 201 Агрономія
галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство
освітній ступінь магістр

Розробник: Сердюк Ольга,
професор кафедри публічного управління та адміністрування,
кандидат економічних наук, доцент

Гарант: Микола Маренич, професор кафедри селекції, насінництва і
генетики, доктор сільськогосподарських наук, доцент

Опис навчальної дисципліни та інформація про розробника

Назва навчальної дисципліни	Управління персоналом
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	Обов'язкова дисципліна
Назва структурного підрозділу	Кафедра публічного управління та адміністрування навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій
Контактні дані розробників, які залучені до викладання	<i>Викладач:</i> к. е. н., доцент Сердюк Ольга Іванівна <i>Контакти:</i> ауд. 494 (навчальний корпус № 4) <i>e-mail:</i> olga.serdiuk@pdaa.edu.ua сторінка викладача на сайті ПДАУ: https://www.pdau.edu.ua/people/serdyuk-olga-ivanivna
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Спеціальність Освітня програма	201 Агрономія <i>ОПП Насінництво та насіннізнавство</i>
Попередні умови для вивчення навчальної дисципліни	Навчальні дисципліни, які передують її вивченню відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми: «Охорона праці в галузі та цивільний захист», «Адаптивні системи землеробства», «Світові агротехнології», «Сучасні проблеми агроекології»

Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни: формування комплексу теоретичних знань і практичних навичок щодо розроблення та реалізації кадрової політики в сучасних організаціях, раціонального відбору працівників та формування дієвого трудового колективу, оцінювання та розвитку працівників, а також цілеспрямованого використання їх потенціалу.

Основні завдання навчальної дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти знань щодо концептуальних засад та методологічних принципів управління персоналом, складових системи управління персоналом в організації, формування та аналізу стану кадрової політики організації, планування потреби в персоналі та організації його набору і відбору, формування успішної команди, забезпечення розвитку персоналу, управління діловою кар'єрою, оцінювання персоналу, оцінювання результатів діяльності колективу та внеску його учасників до цих результатів, використання результатів оцінювання у системі мотивування.

Компетентності:

загальні:

ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу.

фахові:

СК1 Здатність керувати колективом, забезпечувати розвиток персоналу, толерантно сприймати соціальні, етичні та культурні відмінності.

СК7 Здатність презентувати результати професійної та наукової діяльності фахівцям і нефахівцям.

Програмні результати навчання:

РН10 Здійснювати ефективне управління персоналом і ресурсами, забезпечувати професійний розвиток персоналу, об'єктивно оцінювати результати діяльності колективу та внесок його учасників до цих результатів.

Програма та структура навчальної дисципліни**Структура (тематичний план) навчальної дисципліни**

Назви тем	Кількість годин							
	денна форма 201A_мд_2021(ЕР), 201A_мд_2021[8](НН)				заочна форма 201A_мз_2021[1](ЕР(Л.Н.)), 201A_мз_2021(ЕР)			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с. р.		л	п	с. р.
Тема 1. Управління персоналом у системі управління організацією	10	2	2	6	11	2	-	9
Тема 2. Кадрова політика і стратегія управління персоналом організації	10	2	2	6	11	-	2	9
Тема 3. Кадрове планування в організаціях	10	-	2	8	9	-	-	9
Тема 4. Організація набору та відбору персоналу	10	2	2	6	9	-	-	9
Тема 5. Формування колективу організації	10	-	2	8	9	-	-	9
Тема 6. Оцінювання персоналу в організації	10	2	2	6	11	2	-	9
Тема 7. Управління розвитком і рухом персоналу організації	10	2	2	6	11	2	-	9
Тема 8. Управління процесом вивільнення персоналу	10	2	2	6	9	-	-	9
Тема 9. Мотивація персоналу	10	-	2	8	10	-	-	10
у т. ч. індивідуальні завдання	-	-	-	-	40	-	-	40
Усього годин	90	12	18	60	90	6	2	82

Оцінювання результатів навчання**Форми контролю результатів навчання**

Програмні результати навчання	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти			Разом
	виконання завдань на практичних заняттях	розв'язування тестів	виконання завдань самостійної роботи	
денна форма навчання				
ПРН10	46	36	18	100
Разом	46	36	18	100
заочна форма навчання				
ПРН10	18	36	46	100
Разом	18	36	46	100

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни
(денна форма навчання)

Назва теми	Види навчальної роботи ЗВО			Разом
	виконання завдань на практичних заняттях	розв'язування тестів	виконання завдань самостійної роботи	
Тема 1. Управління персоналом у системі управління організацією	5	4	2	11
Тема 2. Кадрова політика і стратегія управління персоналом організації	6	4	2	12
Тема 3. Кадрове планування в організаціях	5	4	2	11
Тема 4. Організація набору та відбору персоналу	5	4	2	11
Тема 5. Формування колективу організації	5	4	2	11
Тема 6. Оцінювання персоналу в організації	5	4	2	11
Тема 7. Управління розвитком і рухом персоналу організації	5	4	2	11
Тема 8. Управління процесом вивільнення персоналу	5	4	2	11
Тема 9. Мотивація персоналу	5	4	2	11
Разом	46	36	18	100

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни
(заочна форма навчання)

Назва теми	Види навчальної роботи ЗВО			Разом
	виконання завдань на практичних заняттях	розв'язування тестів як форма самостійної роботи	контрольна робота	
Тема 1. Управління персоналом у системі управління організацією	-	4		4
Тема 2. Кадрова політика і стратегія управління персоналом організації	18	4		22
Тема 3. Кадрове планування в організаціях	-	4		4
Тема 4. Організація набору та відбору персоналу	-	4		4
Тема 5. Формування колективу організації	-	4		4
Тема 6. Оцінювання персоналу в організації	-	4		4
Тема 7. Управління розвитком і рухом персоналу організації	-	4		4
Тема 8. Управління процесом вивільнення персоналу	-	4		4
Тема 9. Мотивація персоналу	-	4		4
Контрольна робота	-	-	46	46
Разом	18	36	46	100

1. Поточний контроль

1. Виконання завдань на практичних заняттях.

1.1. Виконання завдань на практичних заняттях здобувачами вищої освіти денної форми навчання (0-5(6)).

Шкала та критерії та оцінювання виконання завдань на практичних заняттях

Шкала оцінювання, бали	Характеристика критерію оцінювання	Опис критерію оцінювання
5 (6)	Високий рівень досягнення результатів навчання	Знання здобувача вищої освіти є глибокими, міцними, системними, що дозволяє демонструвати результати навчання для виконання творчих завдань; навчальна діяльність позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію.
4	Достатній рівень досягнення результатів навчання	Здобувач вищої освіти знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, що дозволяє демонструвати результати навчання в стандартних ситуаціях; володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Проте бракує власних суджень
3	Середній рівень досягнення результатів навчання	Здобувач вищої освіти засвоїв основний навчальний матеріал, що дозволяє демонструвати результати навчання за зразком; володіє елементарними вміннями навчальної діяльності
0-2	Низький рівень досягнення результатів навчання	Здобувач вищої освіти має початкові уявлення про предмет вивчення, що забезпечує лише фрагментарне досягнення результатів навчання.

1.2. Виконання завдань на практичних заняттях здобувачами вищої освіти заочної форми навчання (0-18).

Шкала та критерії та оцінювання виконання завдань на практичних заняттях

Шкала оцінювання, бали	Характеристика критерію оцінювання	Опис критерію оцінювання
16-18	Високий рівень досягнення результатів навчання	Знання здобувача вищої освіти є глибокими, міцними, системними, що дозволяє демонструвати результати навчання для виконання творчих завдань; навчальна діяльність позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію.
14-15	Достатній рівень досягнення результатів навчання	Здобувач вищої освіти знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, що дозволяє демонструвати результати навчання в стандартних ситуаціях; володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Проте бракує власних суджень
11-13	Середній рівень досягнення результатів навчання	Здобувач вищої освіти засвоїв основний навчальний матеріал, що дозволяє демонструвати результати навчання за зразком; володіє елементарними вміннями навчальної діяльності
0-10	Низький рівень досягнення результатів навчання	Здобувач вищої освіти має початкові уявлення про предмет вивчення, що забезпечує лише фрагментарне досягнення результатів навчання.

2. Розв'язування тестів здобувачами вищої освіти денної форми навчання (0-4).

Шкала та критерії та оцінювання тесту

Шкала оцінювання, бали	Характеристика критерію оцінювання	% правильно виконаних тестових завдань	Опис критерію оцінювання
4	Високий рівень досягнення результатів навчання	90-100	Знання здобувача вищої освіти є глибокими, міцними, системними, що дозволяє демонструвати результати навчання для виконання творчих завдань; навчальна діяльність позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію
3	Достатній рівень досягнення результатів навчання	74-89	Здобувач вищої освіти знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, що дозволяє демонструвати результати навчання в стандартних ситуаціях; володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Проте бракує власних суджень
2	Середній рівень досягнення результатів навчання	60-73	Здобувач вищої освіти засвоїв основний навчальний матеріал, що дозволяє демонструвати результати навчання за зразком; володіє елементарними вміннями навчальної діяльності
0-1	Низький рівень досягнення результатів навчання	36-59	Здобувач вищої освіти має початкові уявлення про предмет вивчення, що забезпечує лише фрагментарне досягнення результатів навчання
		0-35	

3. Виконання завдань самостійної роботи.

3.1. Виконання завдань самостійної роботи здобувачами вищої освіти в розрізі тем навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання (0-2).

Шкала та критерії та оцінювання виконання завдання самостійної роботи

Шкала оцінювання, бали	Характеристика критерію оцінювання	Опис критерію оцінювання
2	Високий рівень досягнення результатів навчання	Знання здобувача вищої освіти є глибокими, міцними, системними, що дозволяє демонструвати результати навчання для виконання творчих завдань; навчальна діяльність позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію.
1,5	Достатній рівень досягнення результатів навчання	Здобувач вищої освіти знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, що дозволяє демонструвати результати навчання в стандартних ситуаціях; володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Проте бракує власних суджень
1	Середній рівень досягнення результатів навчання	Здобувач вищої освіти засвоїв основний навчальний матеріал, що дозволяє демонструвати результати навчання за зразком; володіє елементарними вміннями навчальної діяльності
0,5	Низький рівень досягнення результатів навчання	Здобувач вищої освіти має початкові уявлення про предмет вивчення, що забезпечує лише фрагментарне досягнення результатів навчання.

3.2. Розв'язування тестів здобувачами вищої освіти заочної форми навчання. (0-4).

Шкала та критерії та оцінювання тесту

Шкала оцінювання, бали	Характеристика критерію оцінювання	% правильно виконаних тестових завдань	Опис критерію оцінювання
4	Високий рівень досягнення результатів навчання	90-100	Знання здобувача вищої освіти є глибокими, міцними, системними, що дозволяє демонструвати результати навчання для виконання творчих завдань; навчальна діяльність позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію
3	Достатній рівень досягнення результатів навчання	74-89	Здобувач вищої освіти знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, що дозволяє демонструвати результати навчання в стандартних ситуаціях; володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Проте бракує власних суджень
2	Середній рівень досягнення результатів навчання	60-73	Здобувач вищої освіти засвоїв основний навчальний матеріал, що дозволяє демонструвати результати навчання за зразком; володіє елементарними вміннями навчальної діяльності
0-1	Низький рівень досягнення результатів навчання	36-59	Здобувач вищої освіти має початкові уявлення про предмет вивчення, що забезпечує лише фрагментарне досягнення результатів навчання
		0-35	

3.3. Контрольна робота для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання (0-46).

Шкала та критерії та оцінювання

Шкала оцінювання, бали	Характеристика критерію оцінювання	Опис критерію оцінювання
40-46	Високий рівень досягнення результатів навчання	Знання здобувача вищої освіти є глибокими, міцними, системними, що дозволяє демонструвати результати навчання для виконання творчих завдань; навчальна діяльність позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію.
33-39	Достатній рівень досягнення результатів навчання	Здобувач вищої освіти знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, що дозволяє демонструвати результати навчання в стандартних ситуаціях; володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Проте бракує власних суджень
28-32	Середній рівень досягнення результатів навчання	Здобувач вищої освіти засвоїв основний навчальний матеріал, що дозволяє демонструвати результати навчання за зразком; володіє елементарними вміннями навчальної діяльності
0-27	Низький рівень досягнення результатів навчання	Здобувач вищої освіти має початкові уявлення про предмет вивчення, що забезпечує лише фрагментарне досягнення результатів навчання.

Трудомісткість: Загальна кількість годин – 90. Кількість кредитів – 3.
Форма семестрового контролю – залік.

Політика навчальної дисципліни

Політика щодо дедлайнів та перекладання: здобувач вищої освіти зобов'язаний дотримуватись крайніх термінів (дата для аудиторних видів робіт або час в системі дистанційного навчання LMS Moodle), до яких має бути виконано певне завдання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-1 бал).

Політика щодо відвідування: відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, не дозволяються пропуски занять та запізнення з неповажних причин. Здобувачі освіти повинні приймати активну участь під час проведення занять, виконувати необхідний мінімум навчальної роботи, що є допуском до підсумкового контролю. Обов'язкове вимкнення мобільних девайсів під час відвідування занять в аудиторії. В умовах впровадження дистанційної форми навчання за наявності об'єктивних причин (наприклад, лікарняні, індивідуальний графік, знаходження на карантині тощо) та за узгодженням з викладачем, освоєння навчальної дисципліни здобувачами вищої освіти може здійснюватися самостійно, на засадах академічної доброчесності. При цьому щотижня здобувач вищої освіти має звітувати через електронну пошту або через систему дистанційного навчання LMS Moodle про стан виконання завдань.

Політика щодо академічної доброчесності: виконані завдання здобувачами вищої освіти мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями у межах встановлених норм. У разі виявлення факту плагіату здобувач вищої освіти отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати його. Списування під час екзаменів заборонені (у т. ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці **АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ** ПДАУ: <https://www.pdaa.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>.

Здобувачі вищої освіти мають право на перезарахування результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті згідно відповідного Положення про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. Здобувачі можуть самостійно на платформах онлайн-освіти, шляхом участі у короткострокових навчальних програмах і проєктах (з видачею сертифіката) опановувати навчальний матеріал, який за змістом дозволяє набути очікувані навчальні результати навчальної дисципліни.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни:
Робоча навчальна програма, презентації.

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Азарова А. О., Мороз О. О., Лесько О. Й., Романець І. В. Управління персоналом: навч. посіб.; ВНТУ. Вінниця :ВНТУ, 2014. 283 с.
2. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Управління персоналом : навч. посіб. К. : ВД «Професіонал», 2006. 512 с.
3. В. М. Селютін, Л. М. Яцун Управління персоналом: Практикум : навч. посіб. Х. : ХДУХТ, 2018. 188 с. URL : http://elib.hduht.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2682/1/%d0%9f%d1%80%d0%b0%d0%ba%d1%82%d0%b8%d0%ba%d1%83%d0%bc_%d0%a3%d0%9f_%d0%905.pdf (дата звернення : <http://hr-ru.com/> : 19.08.2020).
4. Виноградський М. Д., Беляєва С. В., Виноградська А. М., Шканова О. М. Управління персоналом : навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2011. 768 с.
5. Дяків О. П., Островерхов В. М. Управління персоналом : навчально-метод. посіб. 2-е видання, переробл. і доповнено. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 288 с.
6. Збрицька Т П., Савченко Г. О., Татаревська М. С. Управління розвитком персоналу: навч. посіб. / за заг. ред. М. С. Татаревської. Одеса : Атлант, 2013. 427 с.
7. Криворучко О. М., Водолажська Т. О. Управління персоналом підприємства : навч. посіб. Х. : ХНАДУ, 2016. 200 с.
8. Менеджмент персоналу. Практикум : навч. посіб. / за ред. О. І. Сердюк. Полтава :ПДАА, 2012. 344 с.
9. Никифоренко В. Г. Управління персоналом : навч. посіб. 2-ге вид., випр. та доп. Одеса : Атлант, 2013 р. 275 с.
10. Посилкіна О. В., Братішко Ю. С., Кубасова Г. В. Управління персоналом : навч.посіб. Харків : НФаУ, 2015. 517 с
11. Пушкар З. М. Кадровий менеджмент: навч. посіб. / З. М. Пушкар, Б. Т. Пушкар. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2017. 210 с.
12. Управління персоналом : підручник / за заг. та наук. ред. В. М. Данюка. Київ: КНЕУ; Краматорськ : НКМЗ, 2013. 666 с.

Допоміжні

1. Егоршин А. П. Управление персоналом : учеб. пособ. 2-е изд. Н. Новгород : ИИМБ, 1999. 624 с.
2. Журавлев П. В., Карташов С. А., Маусов Н. С., Одегов Ю. Г. Технология управления персоналом. Настольная книга менеджера. М. : «Екзамен», 1999. 576 с.
3. Збрицька Т П. Савченко Г. О., Татаревська М. С. Управління розвитком персоналу: навч. посіб. / за заг. ред. М. С. Татаревської. Одеса : Атлант, 2013. 427 с.

4. Иванова Т. В. HR-менеджмент современной организации : Методические материалы. Київ : ЦВП, 2015. 264 с.
5. Кибанов А. Я. Управление персоналом. В кн. Управление организацией ; ред. Поршнева А. П., Румянцевой З. П., Саломатина Н. А. М. : ИНФРА-М, 1998. 669 с.
6. Лозинська Т. М., Сердюк О. І., Федірець О. В., Лещина О. Г. Забезпечення сільськогосподарських підприємств Полтавської області керівниками, професіоналами, фахівцями. *Держава та регіони*. [Серія «Економіка та підприємництво»]. 2013. № 1 (70). С. 134- 138.
7. Лозинська Т. М., Сердюк О. І., Федірець О. В., Лещина О. Г. Проблеми застосування чинних методичних підходів до обґрунтування штатної чисельності працівників сільськогосподарських підприємств. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. Випуск 1 (4). Т. 4. Полтава: ПДАА. 2012. С. 3-9.
8. Лозинська Т. М., Сердюк О. І., Федірець О. В., Лещина О. Г. Обґрунтування методичних підходів до визначення штатної чисельності управлінських кадрів сільськогосподарських підприємств. *Теорія та практика державного управління*. Випуск 1 (40). Харків: Видавництво ХарРІНАДУ «Магістр», 2013. С. 444-453.
9. Маркова Н. С. Розвиток персоналу : навч. посіб. Харків : Вид. ХНЕУ, 2012. 256 с. 4.
10. Маслов Е. В. Управление персоналом предприятия : учеб. пособ. ; под ред. П. В. Шеметова. М. : ИНФРА-М ; Новосибирск : НГАЗиУ, 2001. 312 с.
11. Мурашко М. І. Менеджмент персоналу : навч. посіб. К. URL : «Знання», 2002. 365 с.
12. Никифорова В. Г. Управління персоналом : Навчальний посібник. 2- ге видання, виправлене та доповнене. Одеса : Атлант, 2013. 275 с.
13. Олійник С. У. Теорія та практика менеджменту персоналу : підручник. Харків: Вид-во НУА, 2013. 376 с.
14. Петюх В. М., Базиліук Б. Г., Герасименко О. О. Управління персоналом: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2007. 320 с.
15. Помаз О. М., Сердюк О. І. Кадровий чинник прийняття інноваційних рішень в сільськогосподарському виробництві. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. Випуск 1 (4). Т. 2. Полтава: ПДАА. 2013. С. 257-261.
16. Сердюк О. І., Горбатюк Л. М., Божко Б. В. Впровадження інноваційних форм навчання в систему підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування Полтавської області. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 10. 2019. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/10_2019/44.pdf.
17. Сердюк О. І., Мирна О. В., Шупта І. М. Місце доброчесності в моделі компетенцій державних службовців та системі особистості при запобіганні корупції. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 3. 2018. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/3_2018/41.pdf.

18. Сердюк О. І., Шупта І. М. Мобінг як деструктивне явище в креативному колективі, що гальмує інноваційний розвиток підприємства. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. Випуск 1 (4). Т. 4. Полтава: ПДАА. 2013. С. 3-9.

19. Управление персоналом организации : учеб. / ред. А. Я. Кибанова. М. : ИНФРА-М, 1998. 512 с.

20. Управление персоналом организации: практикум : учеб. пособ. / ред. А. Я. Кибанова. М. : ИНФРА-М, 2000. 296 с.

21. Управління персоналом : навч. посіб. / А. О. Азарова, О. О. Мороз, О. Й. Лесько, І. В. Романець; ВНТУ. Вінниця : ВНТУ, 2014. 283 с.

22. Шкільняк М.М., Овсянюк-Бердадіна О.Ф., Крисько Ж.Л., Демків І.О. Менеджмент: Навчальний посібник. Тернопіль: Крок, 2017. 252 с.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Всеукраїнська асоціація кадровиків : Проект Видавничого дому «Медіа-Про». URL : <http://www.kadrovik.ua/> (дата звернення : 19.08.2022).

2. Кадровик-01 України. URL : <https://www.kadrovik01.com.ua/> (дата звернення : 19.08.2022).

3. Кадровик України : Щомісячний спеціалізований журнал. URL : <https://profpressa.com/vydannya/kadrovuk/> (дата звернення : 19.08.2022).

4. Кадровик.ua : журнал. URL : <https://www.kadrovik.ua/> (дата звернення : 19.08.2022).

5. Онлайн-консультант. Кадровик. URL : <https://k.isu.net.ua/> (дата звернення : 19.08.2022).

6. Консультант кадровика : перша кадрова газета. URL : <https://profpressa.com/vydannya/consultant-kadrovuka/> (дата звернення : 19.08.2022).

7. HR Лига : Сообщество кадровиков и специалистов по управлению персоналом. URL : <https://hrliga.com/> (дата звернення : 19.08.2022) (дата звернення : 19.08.2022).